

© Ахтемійчук Ю.Т., Хмара Т.В., 2011

УДК 016:611

"Я РАСПЛАТИЛСЯ ПЕРЕД НЕЮ ЖИЗНЬЮ..." (до 70-річчя від дня народження професора В.І.Проняєва)

Ю.Т.Ахтемійчук, Т.В.Хмара

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

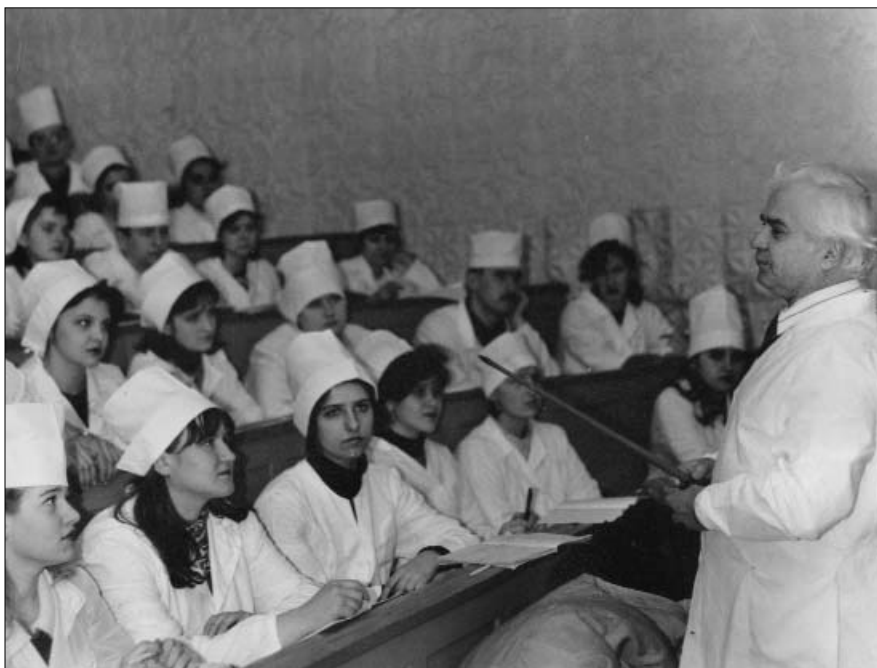
Видатному українському анатому, ембріологу і педагогу Проняєву Володимирі Івановичу 24 березня 2011 року виповнилося б 70 років від дня народження. Він був різнобічно обдарованою людиною. Художник, поет, музикант, книголюб, нумізмат, знавець лікарських трав, науковець, педагог, організатор навчально-виховного процесу – це лише частка талантів, дарованих йому долею. З його іменем тісно пов'язані становлення і розвиток сучасної медичної ембріології. Як декан медичного факультету, професор кафедри анатомії людини, завідувач кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Буковинського державного медичного університету В.І.Проняєв зробив вагомий внесок у розвиток і реформування навчального закладу. Він був професором не тільки за вченим званням і посадою, а й за інтелігентністю, ерудицією, покликанням і відданістю улюбленій справі.

Життєвий і творчий шлях В.І.Проняєва був непростим. Маючи від природи високий інтелект, він досягнув професіоналізму практично у всіх сферах своєї діяльності: науковій, педагогічній, адміністративній і громадській. Але в повному розквіті сил, творчих задумів і снаги, коли з'явилися визнання, звання і посади, 11 жовтня 1997 року сталося непоправне – В.І.Проняєв трагічно загинув під час службового відрядження. "О, Господь, наш всемогутний! // Всем укажет жизни путь. // Избирает в рай идущих, // Чобы там им отдохнуть", – так проникливо і влучно написав О.Єршомін у своєму вірші, присвяченому пам'яті вченого.

В.І.Проняєв народився у шахтарському краї, у м. Макіївка Донецької області. Ріс і виховувався у важких соціально-побутових умовах:

війна, холод, голод... Дуже рано відчув гіркоту безбатьківського існування і потребу самостійної життєвої боротьби. Пізніше в одному зі своїх віршів він напише: "Сам без отца когда-то рос и знаю, что это такое". Закінчив (1958) Червоноармійську середню школу № 1. З самого дитинства багато читав – документальну і художню літературу, історичні романи. Пристрасть до книг він проніс через все своє життя. Перебуваючи у відрядженнях, Володимир Іванович обов'язково відвідував книжкові магазини і повертався додому з новими виданнями. За своє коротке, але яскраве життя, книголюбом В.І.Проняєвим зібрана одна з найкращих серед приватних бібліотек у Чернівцях. Він завжди цікавився, записував і чудово пам'ятав епонімічні назви анатомічних структур. Видав "Словник епонімів топографоанатомічних орієнтирів" та "Російсько-українсько-латинський словник загальнобіологічних термінів" (1996). Колеги-морфологи називали його "ходячою енциклопедією".

Володимир Іванович щиро пишався своїм дідусем, який прищепив йому любов до рідної землі, повагу до старших і любов до ближнього. Проняй, а саме таке прізвище мав його дідусь, був нащадком запорізьких козаків. Це вже пізніше був Сибір і зміна прізвища з Проня на Проняєва. З великою синівською любов'ю, теплою душі і турботою Володимир Іванович ставився до своєї матері – Клавдії Мефодіївни, яка за освітою була фельдшером (померла 1996 року). Під її впливом Володимир вступає до Вінницького медичного училища, яке закінчує 1960 року. Під час навчання він відвідав музей-садибу М.І.Пирогова, де й збагнув своє покли-

Професор В.І.Проняєв читає лекцію з анатомії людини (1979).

Професор В.І.Проняєв (третій справа) та доцент І.У.Свистонюк (перший зліва) у колі військових хірургів Чернівецького медико-санітарного батальйону.

кання! Упродовж трьох років служив у лавах Збройних сил, сумлінно оберігаючи солдатське здоров'я. Його військова частина дислокувалася на Закарпатті. Молодого медика зачарувала дивовижна краса зелених Карпат і чудові люди цього краю. Після демобілізації він вступає до Чернівецького державного медичного інституту, який закінчив (1969) з відзнакою.

Науково-педагогічне становлення Володимира Проняєва невід'ємно пов'язане з кафедрою анатомії людини. На другому курсі він написав

цікаву наукову роботу, присвячену будові нирки. Всі наступні роки навчання він продовжував активно працювати в науковому анатомічному гуртку, систематично поповнюючи і вдосконалюючи свої знання.

В період навчання в інституті з його ініціативи було створено художню студію, яка згуртувала всю обдаровану студентську молодь не тільки рідного, але й інших навчальних закладів м. Чернівці. Були організовані декілька художніх виставок, які користувалися великим успі-

хом. Організація студентських вечорів, засідань клубу веселих і кмітливих, міжкурсівих та міжвузівських спартакіад, дозвілля у спортивно-оздоровчому таборі, участь у роботі студентського наукового товариства, республіканських та всесоюзних наукових конференціях – все встигав В.І.Проняєв.

Як відмінника навчання і громадського активіста, його рекомендували на наукову роботу. За час навчання в аспірантурі (1969-1972) під керівництвом професора М.Г.Туркевича він освоїв складну фундаментальну науку, написав кандидатську дисертацію: "Развитие и возрастные особенности артерий почек человека", яку захистив 1973 року. Високоінтелектуальна наукова атмосфера, створена професорами М.Г.Туркевичем та В.А.Малішевською, сприятливо вплинула на подальше фахове зростання молодого педагога. Відразу після захисту кандидатської дисертації він розпочав нову серію наукових досліджень, результати яких згодом лягли в основу докторської дисертації. В.І.Проняєв повністю віддавався викладацькій і науковій роботі, добами працюючи на кафедрі, вміло поєднуючи напружений навчальний процес із плідною науковою творчістю. Він не боявся змінювати стандарти і переглядати стереотипи, був справжнім "генератором" ідей, пропонував оригінальні підходи до, здавалося б, загально-визнаних канонів, доводячи їх перевагу результатами своєї праці.

Докторську дисертацію "Морфологическое становление концентрационного аппарата почки в онтогенезе человека и некоторых позвоночных животных" (науковий консультант – професор В.А.Малішевська) захистив 1986 року, а 1989-го йому присвоюють вчене звання професора. Наукові роботи В.І.Проняєва вирізнялися не тільки глибиною та оригінальністю думки, але й власноручно виготовленими ілюстраціями. Ним одержані нові дані про структурну організацію осморегулювального апарату нирки людини, вперше обґрунтовані процеси становлення протитечійної системи нирки з врахуванням особливостей морфогенезу її складових у порівняльно-анатомічному та порівняльно-ембріологічному аспектах. Важливе практичне значення має морфологічно та філогенетично обґрунтована схема будови структурно-функціональної одиниці осморегулювального апарату. Доведено, що нефрони різноманітних популя-

цій поділяються на групи залежно від особливостей їх закладки і подальшого розвитку, обґрунтовані закономірності просторового розміщення ниркових тілець у нирковій паренхімі та взаємовідношень їхніх петель. З-під його пера вийшло близько 200 наукових праць, 12 винаходів, 5 навчально-методичних посібників, 38 раціоналізаторських пропозицій. Під керівництвом професора В.І.Проняєва виконали кандидатські дисертації І.В.Догадіна, В.П.Унгуриян, О.В.Цигикало.

В.І.Проняєв багато працював над удосконаленням педагогічної майстерності. Практичні заняття проводив з великим захопленням, демонструючи анатомічні структури на препаратах. До студентів ставився суворо, але водночас з глибокою повагою, турботою та розумінням. Лекційний матеріал подавав лаконічно і жваво, супроводжуючи його цікавим, ретельно підібраним ілюстративним матеріалом. Він добре відчував аудиторію, вмів кількома вдалими фразами розрядити атмосферу, зменшуючи природну втому слухачів. Під час лекцій, які вишукано читав Володимир Іванович, студенти переконувалися в його науковій ерудиції, прагненні використати в анатомічній науці знання суміжних наук, починаючи з математики і фізики, закінчуючи мікроскопічною анатомією, в його дивовижному розумінні завдань сучасної анатомії, науковому передбаченні та об'єктивному розумінні законів життя.

У 1994 році професор В.І.Проняєв очолює кафедру топографічної анатомії та оперативної хірургії і проводить значну роботу з організації навчального процесу та наукової роботи. Він запрошує на кафедру талановиту молодь – В.П.Унгуриян, О.В.Цигикала, І.Г.Бірюка, О.М.Слободяна. З 1995 року організовано клінічну базу кафедри у медико-санітарному батальйоні, що істотно покращило процес опанування студентами практичних навичок, сприяло підвищенню кваліфікації військових хірургів. Доцент І.У.Свистонюк і асистент С.С.Теплицький виконували складні операції, які раніше були прерогативою військових шпиталів. Такий симбіоз теоретичної кафедри та клініки був одним з перших в Україні.

За значний особистий внесок у розвиток охорони здоров'я, високу професійну майстерність 1995 року Указом Президента України В.І.Проняєву присвоєно почесне звання – зас-

лужений працівник народної освіти України, а 1996 року його обирають академіком Академії наук вищої школи України (відділення фундаментальних проблем медицини).

Упродовж 1993-1997 рр. В.І.Проняєв працював за сумісництвом деканом медичного факультету. Чимало лікарів і досі згадують принципового і доброзичливого декана, його виняткову увагу до кожної людської долі. Привітна і щира усмішка та жертвна готовність допомогти – таким залишився у пам'яті декан нової генерації.

Два сини В.І.Проняєва продовжують незавершену справу свого батька: старший – Володимир – працює лікарем-хірургом лікарні швидкої медичної допомоги м. Чернівці, менший – Дмитро – доцентом кафедри анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії Буковинського державного медичного університету.

Професор В.І.Проняєв був природженим лідером, проте завжди міг вислухати чужу думку і сприйняти її, якщо вона була раціональною. Він був надзвичайно щирою людиною, відвертим у спілкуванні, людиною, яка не терпить фальші, що, звісно, подобалося не всім.

В одному з його віршів читаємо такі рядки: "Я был прямой и угловат, // Без сантиметров строго резких, // К тем, кто окошко прикрывал // И закрывался занавеской". У людях передусім цінував надійність: "Был строгим к выбору друзей. // Я не хмелел пред чьей-то лестью // И презирал "учителей", // Меня учивших долголетью".

Коли співробітники морфологічного корпусу йшли після роботи додому, він часто заходив у лекційну залу і грав на піаніно. А ще він чудово грав на акордеоні. Музика давала йому натх-

нення для майбутніх творчих злетів. В адміністративному корпусі Буковинського медичного університету відвідувачі звертають увагу на прекрасну копію картини, на якій хірург Юдін розповідає про результати першого переливання трупної крові. Проте мало хто знає, що ескіз цієї картини виконав саме В.І.Проняєв. Йому також належить ескіз емблеми навчального закладу. Але свої захоплення він не рекламував, а творив для себе, шукаючи в такий спосіб істини в мистецтві, житті. Власне, це й сприяло тому, що В.І.Проняєв ніколи не впадав у відчай, його очі завжди випромінювали напрочуд лагідне тепло і душевну щедрість. Доля, на жаль, не все віддала йому для щастя, якого він був вартий. В його поетичному доробку читаємо: "Удвоенным стал долг мой пред Отчиной. // И в тот же день на линии огня // Я расплатился перед нею жизнью – // Последним, что осталось у меня".

В.І.Проняєв був першою людиною, до якої зверталися молоді науковці по допомогу, за радою, з радістю чи смутком. Під час спілкування з ним завжди виникало бажання наслідувати його величезну працелюбність та працездатність, принциповість і високу вимогливість до себе і ближніх, велику силу волі. Можна лише уявити, скільки б ще учнів він міг зігріти променями своєї душі!

Для багатьох нинішніх науково-педагогічних працівників Володимир Іванович Проняєв був і назавжди залишився справжнім навчителем. Мабуть, і їхня доля була б іншою, якби життя не подарувало зустріч із справжнім вченим, педагогом і вихователем, який зумів поєднати в собі такі важливі людські якості, як інтелігентність та професіоналізм.

Література

1. Люттик М.Д. Кафедра анатомії людини Буковинського державного медичного університету: історичний нарис / М.Д.Люттик, В.П.Пішак, С.М.Луканьова. – Чернівці: Букрек, 2009. – 212 с.
2. Макар Б.Г. Історія кафедри анатомії людини БДМА / Б.Г.Макар, М.М.Козуб, В.В.Кривецький [та ін.] // Клінічна анатомія та оперативна хірургія. – 2003. – Т. 2, № 4. – С. 72-75.
3. Пішак В.П. Проняєв Володимир Іванович (посвята пам'яті та 60-річчю від дня народження) / В.П.Пішак, Ю.Т.Ахтемійчук. – Чернівці: БДМА, 2001. – 94 с.
4. Пішак В.П. Професори Буковинського державного медичного університету (1944-2009) / В.П.Пішак, Ю.Т.Ахтемійчук, О.І.Івацук. – Чернівці, 2009. – 174 с.

Надійшла 03.02.2011 р.